

Mladí reportéři pro životní prostředí

a žurnalistika zaměřená na řešení

TEREZA, vzdělávací centrum, z.ú.

Věříme, že velké změny začínají od nejmenších. Proto vytváříme vzdělávací programy a materiály pro učitele a rodiče, které vedou děti k zodpovědnosti vůči životnímu prostředí. Usilujeme o to, aby se děti učily o přírodě a skutečném světě vlastním prožitkem, bádáním a realizací svých projektů.

V současnosti je do našich programů zapojeno přes 750 mateřských, základních a středních škol, 5 000 učitelů a 100 000 žáků.

www.terezanet.cz

**Young Reporters
for the environment**

Mladí reportéři pro životní prostředí

V tomto mezinárodním programu je cílem rozvíjet žákovské kompetence k řešení environmentálních problémů, kritické myšlení i mediální gramotnost. Studenti ve věku 11–25 let v roli reportérů hledají řešení na aktuální problémy životního prostředí v místě, kde žijí. Podrobně mapují stav problému a posléze informují veřejnost o vhodném řešení, které navrhuje. Připravují reportáž v novinářské formě článku, videa nebo fotografie. Své výstupy zasílají do národního kola soutěže Mladých reportérů pro životní prostředí. Vítězové pak postupují do mezinárodní soutěže.

www.mladireporteru.org

Transitions podporuje profesionalitu a nezávislost médií ve střední a východní Evropě prostřednictvím tréninkových programů a publikační činnosti. Žurnalistikou zaměřenou na řešení se zabývá od roku 2016. Využívá metodologii newyorské organizace Solutions Journalism Network, s níž úzce spolupracuje, a nabízí zdejšími novinářům školení, mentoring, a podporu při uplatňování tohoto novinářského žánru.

<https://tol.org/>

**Tina Rosenberg,
spoluzakladatelka Solutions
Journalism Network**

„Nemůžete lidem jen předkládat jeden problém za druhým, dovést je k pasivitě a zoufalství a říct jim sbohem. Svému publiku dlužíte daleko víc než jen to.“

„Solutions journalism ukazuje, že existují lidé, kteří na problémy reagují a existují řešení, která fungují.“

Obsah

Předmluva	5
Co je žurnalistika zaměřená na řešení	6
Trocha historie SJ	6
Na čem staví žurnalistika zaměřená na řešení	6
Jaký dopad má žurnalistika zaměřená na řešení	7
Žurnalistika zaměřená na řešení v praxi	7
Kdy je ten správný čas na solutions journalism reportáž?	7
Kde hledat téma	8
Téma máme, co s ním dál?	8
Rámování příběhu	12
První pracovní verze článku	12
Finální verze článku	13
Solutions journalism reportáže Mladých reportérů pro životní prostředí	19
Díky zanedbanému závlahovému systému vznikl ráj pro ohrožené druhy mokřadních ptáků	19
Není všechno ohňostroj, co na nebi se třpytí	21
Další zdroje	26

Předmluva

Když jsme v roce 2018 zaváděli do České republiky mezinárodní program Mladí reportéři pro životní prostředí, byla to pro nás, environmentální organizaci, nová výzva a také motivace propojit dvě velmi důležité oblasti, a to environmentální vzdělávání a mediální výchovu. Zatímco v první oblasti jsme si věřili, ve druhé jsme potřebovali pomoc odborníků. Navíc nám v jinak skvělé mezinárodní metodice programu Mladí reportéři pro životní prostředí chyběla jedna důležitá věc. Jak žáci a studenti, coby reportéři, dokážou publiku, že řešení dané problematiky má skutečný význam a dopad. Hledali jsme tedy pro české prostředí vhodný nástroj, který by toto „bílé místo“ vyplnil. Ukázalo se, že vhodným nástrojem by mohla být právě žurnalistika zaměřená na řešení. Spojili jsme se tedy s Lucií Černou z organizace Transitions a společně vymysleli projekt Solutions journalism for young reporters. Díky podpoře US Embassy Prague jsme tak ve školním roce 2019/2020 mohli vzdělávat a podporovat 5 studentských týmů, které se rozhodly věnovat svůj čas a energii tvorbě reportáží v duchu žurnalistiky zaměřené na řešení. Informace a naše zkušenosti z tohoto pilotního roku jsme se rozhodli shrnout v této publikaci, která by mohla posloužit dalším zájemcům o tento novinářský směr.

Zuzana Jakobová, koordinátorka programu Mladí reportéři pro životní prostředí

Žurnalistika zaměřená na řešení je náročná disciplína – je to kvalitní novinářská práce postavená na investigaci, kvalitní práci se zdroji, kritické analýze a zároveň na schopnosti najít a převyprávět zajímavý a inspirativní příběh. To je často těžký úkol i pro profesionální novináře, a proto jsem byla zvědavá, jak se s ním vypořádají studenti. A výsledek mě velmi mile překvapil. Byla radost pozorovat pokrok, který v průběhu práce na svých textech dělají – jak reflektují zpětnou vazbu a jejich reportáže se s každou konzultací zlepšují. To je pro mě jako pro mentorku vždy ta nejlepší odměna. Věřím, že solutions journalism zaujme i další zájemce o psaní, protože perspektiva řešení pořád až příliš často chybí, a to nejen v novinářské tvorbě.

Lucie Černá, mentorka v oblasti žurnalistiky zaměřené na řešení

Jedním z mých životních cílů je být novinářkou, která dokáže lidem srozumitelně vysvětlit kauzy a problémy týkající se ekologie a ochrany přírody a třeba je přiměje i k tomu, aby se o přírodu začali zajímat. Proto jsem se loni v září zapojila do projektu vzdělávacího centra TEREZA – Mladí reportéři pro životní prostředí. A tak jsem se po třech letech studia mediálních studií poprvé doslechla o žurnalistice zaměřené na řešení, takzvané solutions journalism. Ve svém ročním projektu jsem se zaměřila na ohňostroje a na k přírodě šetrnější alternativy světelných show. Vyzpovídala jsem desítky lidí, šla jsem do hloubky, tiskoví mluvčí se mě dokonce ptali, zda píšu článek, nebo diplomku. Svůj článek jsem nakonec i přeložila do angličtiny. A to je to, co se mi na solutions journalism líbí nejvíce. Vyžaduje po novináři jít do hloubky, uvažovat kriticky, nesmířit se s jednoduchým řešením. Účast v projektu mi přinesla naději, pocit odpovědnosti za to, jakým způsobem lidem informace předávám, ale také chuť psát, bádát, poznávat.

Marie Drahoňovská, studentka zapojená do programu Mladí reportéři pro životní prostředí.

Co je žurnalistika zaměřená na řešení

Solutions journalism (tedy žurnalistika zaměřená na řešení) je novinářský přístup, který seznamuje publikum s již existujícími reakcemi na společenské problémy. Pokračuje ve vyprávění příběhu tam, kde běžná žurnalistika obvykle končí. Ne-seznamuje publikum jen s problémem, ale věnuje se reakci společnosti na tento problém – zabývá se podrobnou analýzou existujících odpovědí – řešení. Přitom ale nehledá dokonalé řešení, nýbrž **zkoumá, jak se lidé s nesnázemi vypořádávají, co funguje a proč**. Rozkrývá principy, **jak přesně dané řešení funguje**, a co jsou jeho slabé stránky. Přináší publiku konstruktivní obsah, inspiraci a návody na přístupy, které se prokázaly jako společensky prospěšné a mají dopad. Ukazuje, že se s problémy dá něco dělat.

„Mnozí z nás se stali novináři, protože chceme, aby naše práce měla dopad, chceme zlepšovat svět. Ale odhalování darebáctví není jediným způsobem, jak něco ovlivnit. Odkrývat problémy je samozřejmě zásadní – ovšem dopad se ještě více zvětšuje v případě, že společně s problémy informujeme i o tom, jak je lidé řeší. Například novináři píšící o vzdělávání přinášejí šokující příběhy o tom, jak veřejné školy nechávají propadávat chudé děti. Jejich články by ale měly větší dopad, kdyby také psali o tom, jak některé jiné školy vzdělávají všechny své studenty a jak to dokázaly. Takové příběhy dodávají čtenářům, posluchačům a divákům energii. Takové příběhy mění veřejnou debatu. A mění vládní politiky.“

(Základní manuál pro Solutions Journalism, Solutions Journalism Network)

Trocha historie SJ

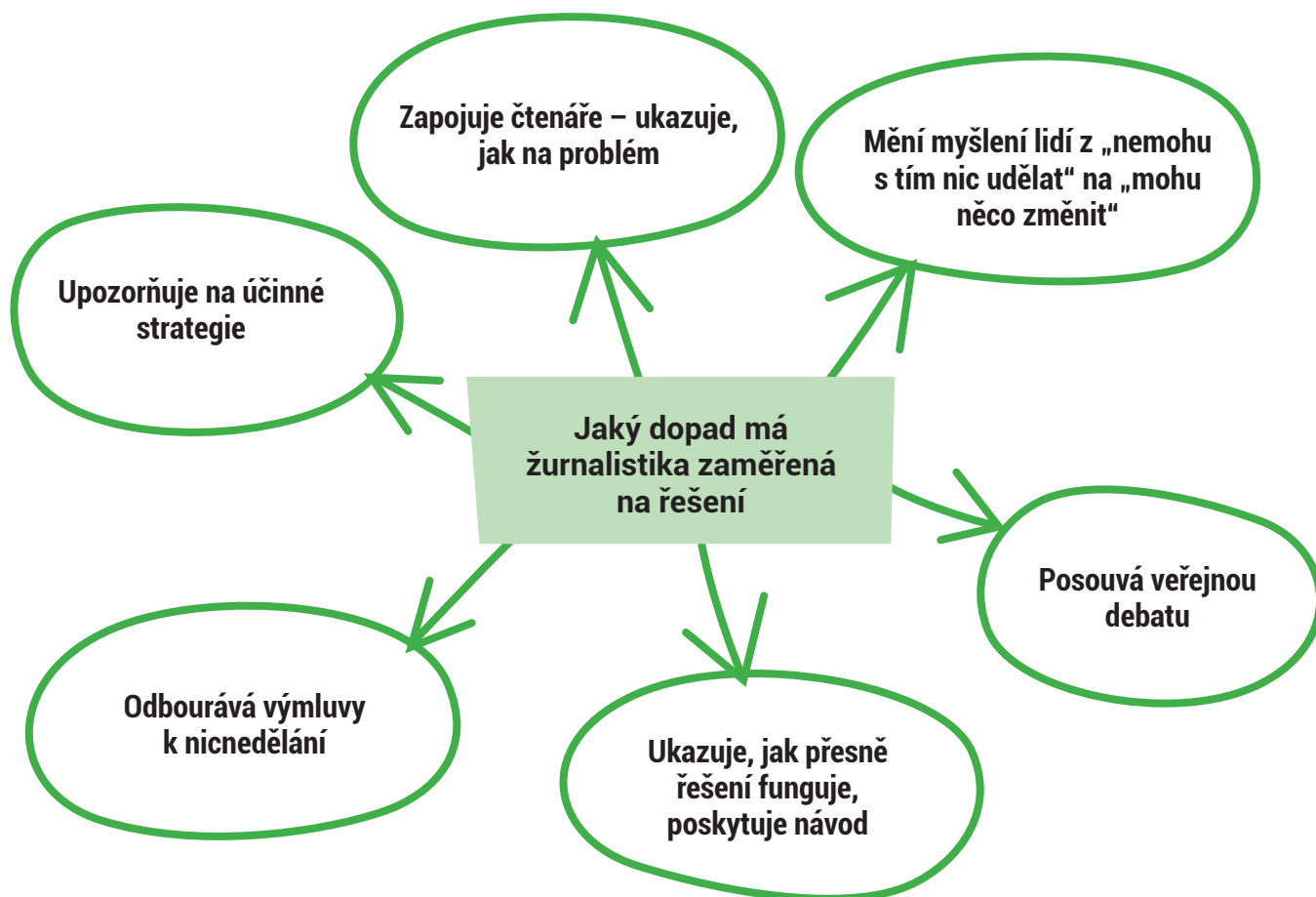
Základy The Solutions Journalism Network se začaly formovat již roku 2010 kolem novinářů Davida Bornsteina a Tiny Rosenberg píšících pro sloupek "Fixes" amerického The New York Times. Definitivně založili SJN v roce 2013 společně s kolegyní Courtney Martin. Jejich prvním velkým projektem byla spolupráce s The Seattle Times na tvorbě roční série solutions journalism článků na téma vzdělávání veřejnosti nazvané Education Lab. Spolupráce byla nakonec prodloužena i na další rok. SJN spustila také řadu fondů na podporu profesionálních novinářů píšících metodou solutions journalism.

<https://www.solutionsjournalism.org/>

Na čem staví žurnalistika zaměřená na řešení

SOLUTIONS JOURNALISM SE OPÍRÁ O 4 ZÁKLADNÍ PILÍŘE:

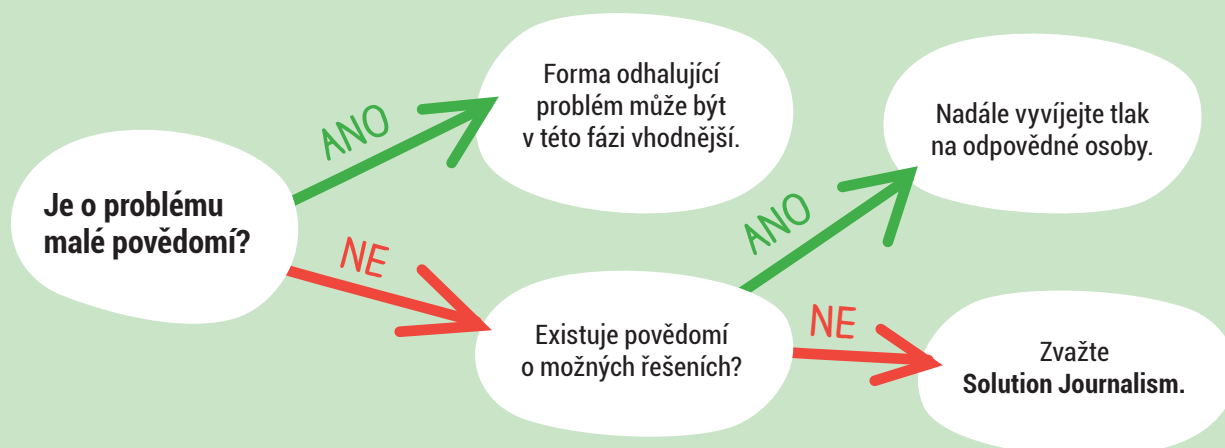
Žurnalistika zaměřená na řešení v praxi

Jak postupovat se studenty při psaní reportáže zaměřené na řešení? Jako všechny metody má i žurnalistika zaměřená na řešení svůj postup. Projděte si následující kroky a upravte se k vaší solutions journalism reportáži.

Kdy je ten správný čas na solutions journalism reportáž?

Nic není univerzální. Stejně je to i s metodou solutions journalism. Ne všechna témata jsou pro tuto metodu vhodná. Kdy tedy začít ze solutions journalism reportáží?

KDY DĚLAT SOLJOUR? ZEPTĚJTE SE, CO CHYBÍ VE VEŘEJNÉ DISKUZI.

Kde hledat téma?

Představte si modelovou situaci. Ve vaší škole se vyskytl problém. Do skleněných ploch školní budovy naráží ptáci. Jsou zranění, srážka často končí smrtí ptáka. Co s tím? Začnete si o problému shánět informace. Zjišťujete, že stejný problém mají také v dalších vesnicích a městech okolo vás. V Horní Lhotě jsou na tom dokonce o hodně hůř než u vás? A v několika dalších vesnicích také? V Dolní Lhotě mají stejný problém, ale čísla naopak ukazují, že počet zranění a úhynu ptactva po srážce se sklem je daleko nižší než u vás?

KAM SE NYNÍ JAKO REPORTÉŘI, KTERÍ CHTĚJÍ PSÁT REPORTÁŽ ZAMĚŘENOU NA ŘEŠENÍ, VYDÁTE?

DO HORNÍ LHOTY? PROČ?

DO DOLNÍ LHOTY? PROČ?

Nebudeme vás dlouho napínat. Tradiční žurnalista píšící o problému úhynu ptactva by zašel do Horní Lhoty, kde by se mu dokonale podařilo popsat problém. Čísla jsou tam vysoká, důkazů o existenci problémů hodně, výpovědi také.

Reportér píšící o řešení jde ale na věc z druhé strany. Tedy od Dolní Lhoty. Tam hledá jádro své reportáže. Zajímá ho totiž, co v Dolní Lhotě dělají jinak nebo lépe a jak to, že se jim daří snížit úhyn a poranění ptactva. Dalo by se něco z toho, co v Dolní Lhotě dělají přenést také do naší školy a dalších obcí v okolí, a tak pomoci řešit tento problém?

Téma máme, co s ním dál?

Vyplňte následující dotazník a podrobně vaše téma detailnímu průzkumu.

Dotazník

Krátký název vašeho tématu:

.....

.....

.....

Anotace – popište váš záměr 2–3 větami:

.....

.....

.....

Napište, o jakém řešení chcete psát.

.....

.....

.....

Na jaký environmentální problém reaguje vámi vybrané řešení?

.....

.....

.....

Jak vybrané řešení funguje?

.....

.....

.....

.....

.....

Jaké jsou ověřitelné důkazy (data) o tom, že dané řešení skutečně funguje?

Je v řešení nějaký princip, který je možné replikovat jinde – obecný postup, který lze zopakovat i jinde?

Jaké jsou slabé stránky a limity představeného řešení?

V jakém ohledu očekáváte, že vaše reportáž zaujme publikum a přinese jeho zapojení?

Jakým způsobem má reportáž změnit způsob, jakým lidé přemýšlejí, diskutují nebo jednají v souvislosti s daným tématem?

Ukázka vyplněného dotazníku:

Kryštof Brouk, Miloslava Némová, Beata Parimuchová, Tereza Tlapáková
(Fakulta sociálních studií Masarykovy Univerzity v Brně)

Krátký název vašeho tématu: Ptačí park Josefovské louky

Anotace – popište váš záměr 2–3 větami + Napište, o jakém řešení chcete psát:

Naším záměrem je rozšířit povědomí o principu fungování soukromé rezervace Ptačího parku Josefovské louky, který se nachází na ostrově v nivě řeky Metuje na Náchodsku. Dobrovolníci ve spolupráci s odborníky z ornitologické společnosti krajinně průběžně navracají původní ráz. Tato oblast v současnosti poskytuje prostor pro hnízdění rozličných druhů divokých ptáků.

Na jaký environmentální problém reaguje vámi vybrané řešení?

Celkový úbytek biodiverzity a vymizení přirozeného prostředí pro život vybraných druhů divokých ptáků, zejména kolih, břehoušů, vodoušů, bekasin a čejek.

Jak vybrané řešení funguje?

Obnovení a rekonstrukce zavlažovacího systému z dob Rakouska-Uherska.

Využití potenciálu prostoru Josefovských luk k vytvoření přirozeného ekosystému pro divoké ptáky.

Nasazení divokých koní a praturů za účelem navrácení původní biodiverzity a udržování ideálních podmínek pro hnízdění divokých ptáků.

Jaké jsou ověřitelné důkazy (data) o tom, že dané řešení skutečně funguje?

Návrat původních druhů divokých ptáků do české krajiny, zavodnění oblasti, rozšíření biodiverzity.

Je v řešení nějaký princip, který je možné replikovat jinde – obecný postup, který lze zopakovat i jinde?

Rekultivace nebo budování zavlažovacích systémů za účelem udržení vody v krajině. Nasazení druhů, které jsou historicky přirozenou součástí české krajiny, za účelem kultivace přirozenou cestou.

Jaké jsou slabé stránky a limity představeného řešení?

Nutnost přítomnosti vodního toku či zdroje. Získání vhodných pozemků výkupem či ve vlastnictví obce. Získávání finančních prostředků z dobrovolných příspěvků veřejnosti.

Ochota dobrovolných pracovníků poskytnout svůj čas a energii bez nároku na zisk.

V jakém ohledu očekáváte, že Vaše reportáž zaujme publikum a přinese jeho zapojení?

Nárůst zájmu veřejnosti o přirozené prostředí české krajiny a replikace principu řešení na Josefovských loukách a v dalších lokalitách za účelem navrácení původních ekosystémů.

Oblast Josefovských luk je unikátním příkladem rekultivace krajiny za účelem obnovení přirozeného stavu a zároveň nabízí řešení aktuálního problému nedostatku vody v krajině.

Jakým způsobem má reportáž změnit způsob, jakým lidé přemýšlejí, diskutují nebo jednají v souvislosti s daným tématem?

Zvýšení zájmu o podobné již existující projekty – podpora prostřednictvím příspěvků nebo dobrovolnickou prací, případně vlastní iniciativa vytvářet podobné projekty v dalších oblastech s podobným potenciálem.

Rámování příběhu

První pokus o titulek

Nadpis je velmi důležitou součástí celé vaší reportáže. Z výzkumů vyplývá, že v podstatě máte 3 vteřiny na to, abyste upoutali čtenářovu pozornost. Proto si musíte dát na nadpisu záležet a dobře jej promyslet. Nestrašte, ale zaujměte. Zkuste si to sami na sobě, vypíšte si nadpisy z médií, které si získaly vaši pozornost a prozkoumejte, čím to bylo.

Kdo budou hlavní postavy příběhu, koho budete citovat

Vytvořte si seznam lidí, jejichž vyjádření by rozhodně v článku nemělo chybět a na jejich činech a výpovědích budete reportáž stavět. Nezapomeňte se na vaše téma dívat různými úhly pohledu. Důležitá je objektivita. Všechny strany by měly dostat prostor se vyjádřit, finální názor si musí udělat čtenář.

Kdo další bude v článku zmíněn, proč a jak

V článku by měli dostat prostor také další lidé, kteří mají k tématu co říct. Často se zapomíná na „obyčejné“ lidi žijící v problémových lokalitách, přitom jejich názor je velmi cenný.

Zkuste rozšířit seznam „povinných“ respondentů i o „neobvyklé podezřelé“ – položte si otázku: „Kdo další by mi k danému řešení mohl říct něco zajímavého?“ Položte tuto otázku každému, s kým děláte rozhovor.

Jaký obrazový či grafický materiál bude v článku (videu) obsažen

Známé rčení říká, že jeden dobrý obrázek vydá za tisíc slov. Proto ve svých článcích vizualizujte vše, co půjde. Používejte fotografie, grafy, mapy, infografiku... Nezapomeňte, že u všeho musíte uvádět zdroje a popisy.

Předběžná struktura článku

Promyslete si, jak bude vaše reportáž zhruba strukturovaná. Do jakého místa ji vsadíte, jak bude začínat, co bude následovat, co bude uprostřed, jaký bude závěr, jak roztrídíte všechny informace, citace, data, obrazovou přílohu.

První pracovní verze článku

Při psaní svého prvního pokusu o reportáž si pamatujte několik základních bodů:

- Solutions journalism není oslavování hrdiny ani hluboký lidský příběh. Místo toho novinář na příbězích lidí vysvětluje, jak funguje dané řešení. To by nikdy nemělo stát a padat s jednou osobou. Mělo by být funkční i tehdy, když daná osoba z řešení náhle vypadne.
- Mějte neustále na mysli, že žádné řešení není spásné. Nic není ideální. Proto používejte mírnější jazyk. Vaší základní otázkou (kromě kdo, co, kdy, kde, proč) je JAK? Zaměřte se na klady i zápory. Napište, co funguje, ale věnujte pozornost i tomu, co se nedaří, kde jsou limity.
- Reportáž zaměřená na řešení se nezabývá otázkou: „Co by bylo, kdyby...?“ Vychází z dat, faktů a svědectví. Z toho, co již je prokázáno, co existuje, co lze dohledat a dokázat.
- Řešení není jen poznámkou zmíněnou v posledním odstavci. Řešení je jádrem reportáže.
- Nerozbihejte příběh různými směry. V průběhu psaní se ptejte sami sebe: Píšu stále ještě o původně vybraném problému? Píšu stále ještě o původně vybraném řešení?
- Solutions journalism novinář není aktivista a nedělá PR. Ve své reportáži nevyjadřuje své stanovisko k problému a řešení. Předkládá problém, řešení a fakta dokládající obojí. Nechává mluvit lidi vtažené do tématu. Sbírá co nejvíce různých úhlů pohledu. Konečný názor si musí udělat čtenář sám.
- Citujte. Co za vás může k tématu říct někdo zodpovědný, ať řekne.
- Doplněte vaši reportáž obrazovou dokumentací. Fotky, ilustrace, grafy, tabulky, to vše pomůže doplnit text, a navíc dodá na čtivosti článku. Platí známé pořekadlo, že jeden dobrý obrázek vydá za tisíc slov.

Máme pro vás malý úkol, který vám pomůže lépe porozumět základním pilířům reportáže zaměřené na řešení. Přečtěte si text, který vytvořily žákyně Střední průmyslové školy akademika Heyrovského v Ostravě v rámci roční práce v projektu Mladí reportéři pro životní prostředí – Solutions journalism for young reporters. Pokuste se za pomoci pracovního listu, který najdete za reportáží, udělat rozbor článku z pohledu solutions journalism. Na závěr srovnajte svou analýzu článku s komentáři Lucie Černé, konzultantky profesionálních novinářů v oblasti solutions journalism.

Zkuste této analýze podrobit také svou vlastní reportáž. Je v ní obsaženo to, co má správný solutions journalism článek mít? Ne vždy se vám podaří všechny pilíře SJ dokonale zohlednit. Ale nějakou měrou by ve správné SJ reportáži měly být všechny. Některý možná bude pokryt více, jiný méně. To se stává. Tak jako neexistuje dokonalé řešení, neexistuje ani dokonalá solutions journalism reportáž.

Nová naděje pro čisté ovzduší

Anna Machálková, Anna Mokryšová, Adéla Fusová,
(Střední průmyslová škola chemická akademie Heyrovského, Ostrava)

Znečištěné ovzduší a jeho negativní dopad na naše zdraví a životní prostředí jsou již dlouho tématy číslo jedna v diskusích mnoha odborníků i laické veřejnosti.

Podle ministerstva životního prostředí a Světové zdravotnické organizace Česká republika obsazuje v evropském žebříčku zemí s nejhorším ovzduším přední příčky. V Moravskoslezském kraji mají největší podíl na znečištění tuhé znečišťující látky (TZL), jejichž hlavním producentem jsou malá lokální topeniště. Dále ovzduší znečišťují prachové částice, které mohou způsobit vážné zdravotní problémy, a oxidy dusíku a uhlíku z průmyslového a energetického provozu (velkopodniků a firem). Právě o minimalizaci negativního vlivu svého provozu na kvalitu ovzduší se dlouhodobě snaží společnost ADLER Czech a její logistické centrum v Ostravě-Kunčičkách. Energetický projekt, kterým se firma snaží svého cíle dosáhnout, byl navržen společností YOUNG4ENERGY.

Podobný systém byl úspěšně realizován také v Budišově nad Budišovkou. Od října roku 2019 zde funguje lokální distribuční síť s prvky SMART GRID, tedy síť s možnos-

tí regulovat výrobu a spotřebu elektrické energie. Zmíněná síť zásobuje teplem a elektřinou tři blízko u sebe stojící veřejné budovy – základní školu, městský úřad a kulturní dům – a je vybavena nabíjecí stanicí pro elektromobily. Cílem těchto úprav byla energetická soběstačnost města, úspora peněz a energie a nižší produkce zplodin. Na ověřená čísla si budeme muset ještě počkat, odhaduje se však, že projekt uspoří městu až 250 tisíc korun ročně, sníží emise o 180 tun oxidu uhličitého za rok a až 80 % městem spotřebované energie bude město získávat z vlastních zdrojů. Projektu velmi pomohlo, že se již zmíněné veřejné budovy nacházejí nedaleko od sebe a fakt, že společnost, která zajišťuje zásobování teplem a spravuje místní kulturní dům, je plně ve vlastnictví města. Z tohoto důvodu by však mohla mít některá města se zájmem o zmíněný systém problém s jeho zaváděním.

Na druhou stranu fotovoltaický systém firmy Adler s nabíjením do baterií nabízí širší využití. Právě za ním jsme se jakožto skupina mladých zvědavých reportérek z Ostravy vydaly, abychom jej prozkoumaly na vlastní oči.

„Za rok vyrobí fotovoltaika cca 280 000 kWh elektrické energie. Při plném výkonu by tak pokryla spotřebu asi 100 rodinných domů,“ představuje nám systém logistický ředitel firmy Martin Řehoř. „Množství vyrobené energie pak závisí na slunečním svitu a přebytky, které nepracujeme,

ukládáme do lithiových baterií s životností 6000 cyklů.“ Cyklus = nabití a vybití. I přes takový výkon systém zatím 100 % nepokryje spotřebu firmy, která v případě nedostatků stále odebírá energii ze sítě.

Při instalaci systému byly nově fotovoltaické panely umístěny také na boční stranu budovy. I přes počáteční váhání, zda se tato inovace vyplatí, se ukázalo, že v zimním období, kdy slunce nevychází vysoko nad horizont, vyrobí tyto panely dvakrát více energie než fotovoltaika umístěná na střeše. Za optimálních podmínek jejich výkon činí 77 kWp, tedy 320 Wp na jeden panel.

Fotovoltaika je také propojena s kogeneračními jednotkami, které pomocí zemního plynu vyrábějí elektřinu potřebnou k chodu skladu. Jednotky přitom ekonomicky i ekologicky využívají ztrátové teplo, uvolněné při výrobě elektrické energie, k vytápění vnitřních prostor. Celková účinnost procesu tak stoupá z běžných 30–40% na více než 90%.

Celá soustava je dále vybavena počítačovým softwarem, který jej celý řídí a je schopen upravovat množství vyrobené a spotřebované energie, ale především – v případě blackoutu – okamžitě přepnout na záložní zdroj. Firma je tak při plném nabití, v závislosti na aktuálním provozu a stavu povětrnostních podmínek, schopna dále fungovat nejméně 4 hodiny. Při plném slunečním svitu se nezávislost na distribuční soustavě prodlužuje až na několik dní.

Vyrobená energie slouží také jako pohon elektromobilu a šesti vysokozdvizných vozíků, které jsou ve skladu potřebným pomocníkem.

Instalovaný prediktivní systém má malou hmotnost a nevelké rozměry, především však radikálně nízké emise.

Mimoto se celý, společně s kogenerací a střídači fotovoltaické elektrárny, nachází mimo budovu, takže v případě havárie nehrozí újma skladovým zásobám.

Nedojde-li k nehodám nebo nejsou-li panely nijak poškozeny, jejich životnost se pohybuje okolo 20 až 30 let při kvalitní údržbě jak hardwarové, tak softwarové části systému, která probíhá několikrát za rok.

Při instalaci je zde možnost přidat, pro bezpečnější manipulaci v případě požáru na samotných fotovoltaických panelech, tzv. optimizéry. „*Jelikož výrobu elektřiny pomocí fotovoltaického jevu nelze vypnout, je potřeba ji alespoň omezit. Optimizéry ji rozdělí v panelu na menší části, a sníží tak množství produkované energie,*“ uvádí Ing. Vít Lebeda, jednatel YOUNG4ENERGY, která pro Adler systém navrhla a zrealizovala. „*Jedná se o nový trend, který sice nebyl v ADLERu implementován, ale v současných*

projektech je vítaným vylepšením.“ Snižuje se tak nejen pravděpodobnost rozsáhlosti škod, ale i riziko zranění při hašení. Dále je rovněž nutné brát ohled na polohu objektu a vnější podmínky, např. častou smogovou situaci.

A jaké mouchy musel systém vychytat? Hlavním problémem je podle Martina Řehoře papírování. „*České zákony nejsou připraveny na energetiku budoucnosti. Získat potřebná povolení je proto nesmírně obtížné.*“ Sám uznává, že projekt je také nákladný a nebyl by tak snadno realizovatelný bez dotací, které pokryly až 70 % ceny fotovoltaiky. Návratnost celkové částky 18 milionů korun zahrnující i pořizovací cenu kogenerace, na kterou se dotace nevztahovaly, závisí na ceně elektřiny a pohybuje se okolo 7–8 let u fotovoltaické elektrárny a 3–4 roky u kogeneračních jednotek.

Ale co s fotovoltaickými panely, které už dosloužily? Likvidace je jednoduchá. Základem panelů jsou velmi dobře recyklovatelné skleněné konstrukční díly, které se v některých případech nahrazují plastem. V panelech jsou obsaženy také lehké kovy, zejména hliník, který lze recyklovat při nízké spotřebě energie a dále jej využít v chemickém průmyslu.

Největší potíž dlouhou dobu představovaly těžké kovy. I přesto, že z hlediska hmotnosti jsou skoro zanedbatelné, jejich vysoká toxicita pro životní prostředí a neobnovitelnost jejich zdroje v přírodě vedou k důslednějšímu a dlouhodobějšímu znovuvyužití. Je však možné, že ve fotovoltaických panelech budou brzy nahrazeny jinými materiály.

Podle odborníků z Českého vysokého učení technického (ČVUT) v Praze je celý systém inovativní jak na české, tak světové úrovni právě pro ojedinělé zapojení fotovoltaiky, akumulátorů a střídačů a aplikaci systému na menší provoz. Disponuje také patentem a sklídil ocenění i na mezinárodní úrovni.

Účinnost fotovoltaické elektrárny a její nízké emise zaujaly i další města. Vedení Moravskoslezského kraje, který se dlouhodobě potýká s problémy s ovzduším, je celým systémem nadšeno. Zájem o něj má také spousta nejen domácích podniků, ale i zahraničních firem, které láká především energetická soběstačnost. Jeho instalace by však mohla v budoucnu výrazně pomoci právě ke snížení uhlíkové stopy.

„Podnětem k instalaci systému byly časté blackouty v této oblasti. Chtěli jsme být alespoň částečně energeticky soběstační, abychom i v takovém případě dokázali dodat objednané zboží do 24 hodin. Další naší snahou byl ekologičtější provoz firmy a snížení naší uhlíkové stopy a emisí,” uvádí Martin Řehoř. A opravdu, poslední zmíněný důvod se jim daří plnit, protože díky systému firma dosahuje roční úspory emisí CO₂ 291,04 t.

Firma je s fotovoltaickou elektrárnou nadmíru spokojena, předpokládá se, že v budoucnosti se bude fotovoltaický systém, zabírající nyní jen 25 % využitelné plochy střechy budovy, rozrůstat. *„Věříme, že v blízké budoucnosti budeme schopni vyrobit dostatek energie nejen pro sebe, ale také ji dodávat do sítě,”* předkládá nám plány do budoucna Marie Logrová, tisková mluvčí firmy.

*„Tento systém by měly mít povinně všechny firmy. Cho-
vejme se k ostatním tak, jak chceme, aby se oni chovali
k nám. A u přírody to platí dvojnásob, protože neublížíme
pouze jí, ale také sobě. Věříme, že náš přístup inspiruje
ostatní a pomůže ke zlepšení okolního světa,”* prohlásí na
závěr naší návštěvy Martin Řehoř.

<https://oze.tzb-info.cz/fotovoltaika/7868-recyklace-fotovoltaickych-panelu-na-konci-zivotnosti>, https://www.mzp.cz/cz/kvalita_ovzdusi, <https://www.who.int/news-room/air-pollution>

Pracovní list

Analýza reportáže zaměřené na řešení

Na jaký problém článek reaguje:

.....

.....

.....

.....

.....

Jaké řešení problému je v článku popsáno:

.....

.....

.....

.....

.....

Jak sledované řešení funguje:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Jaké jsou důkazy o funkčnosti řešení:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Jaké jsou limity/slabiny řešení:

.....

.....

.....

.....

.....

Jaké postavy se v článku k problematice vyjadřují:

.....

.....

.....

.....

.....

Z jakých zdrojů je čerpáno:

.....

.....

.....

.....

.....

Poznámky:

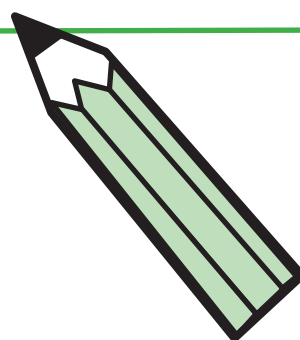
.....

.....

.....

.....

.....

Analýza reportáže zaměřené na řešení – Lucie Černá

Na jaký problém článek reaguje:

Znečištění ovzduší prachovými částicemi a oxidy dusíku a uhlíku z průmyslového a energetického provozu. Tuhé znečišťující látky v ovzduší způsobující vážné zdravotní problémy. Uhlíková stopa firem.

Jaké řešení problému je v článku popsáno:

Využití obnovitelných zdrojů energie v průmyslovém provozu. Příklad společnosti ADLER Czech, která minimalizuje negativní vliv na kvalitu ovzduší svého logistického centra v Ostravě-Kunčických díky unikátnímu fotovoltaickému systému s nabíjením do baterií.

Jak sledované řešení funguje:

- Komplexní počítačem řízená energetická soustava aplikovaná na menší průmyslový provoz
- Dodává logistickému centru vlastní energii a přepíná na záložní zdroj v případě výpadku
- Oslovili firmu, která už podobný projekt realizovala v Budišově nad Budišovkou
- Solární panely nejen na střeše, ale i na fasádě budovy
- Fotovoltaika je propojena s plynovými kogeneračními jednotkami, které rovněž vyrábějí elektřinu a využívají ztrátové teplo pro vytápění vnitřních prostor (účinnost procesu se zvyšuje na 90 %)
- Vlastní elektřina napájí kromě baterií i elektromobil a 6 vysokozdvizných vozíků
- Systém je umístěn mimo budovy skladů pro případ havárie

Jaké jsou důkazy o funkčnosti řešení:

- Množství vyrobené energie
- Dosažení částečné energetické soběstačnosti s nízkými emisemi
- Uznání od odborníků z ČVUT v Praze, že systém je inovativní jak na české, tak světové úrovni
- Patent, ocenění na mezinárodní úrovni
- Zájem ze strany měst, domácích podniků i zahraničních firem, kladné hodnocení ze strany Moravskoslezského kraje
- Firma plánuje systém dále budovat a rozšiřovat (osvědčil se)

Jaké jsou limity/slabiny řešení:

- Systém zatím nepokryje 100 % spotřebu firmy, v případě nedostatků stále odebírá energii ze sítě
- Délka nezávislosti na distribuční soustavě závisí na množství slunečního svitu
- Byrokracie, dlouhá doba při získávání povolení na instalaci systému
- Náklady – bez dotací by byl projekt mnohem hůře realizovatelný

Jaké postavy se v článku k problematice vyjadřují:

- logistický ředitel firmy Adler Martin Řehoř
- Vít Lebeda, jednatel YOUNG4ENERGY, která pro firmu Adler systém navrhla a zrealizovala
- Marie Logrová, tisková mluvčí firmy Adler

Poznámka: Reportáži by určitě prospěla větší pestrost citovaných zdrojů. Např. zástupce Moravskoslezského kraje nebo některý ze zmiňovaných odborníků ČVUT, dále by byl užitečný hlas nějakého nezávislého experta, který by popisovaný systém okomentoval z vnějšku.

Z jakých zdrojů je čerpáno:

Jako zdroj autorky výslovně uvádí pouze Ministerstvo životního prostředí a Světovou zdravotnickou organizaci (informace o znečištění), avšak text odkazuje na další nejmenované nebo blíže nespecifikované zdroje – viz odkaz na postoj vedení Moravskoslezského kraje či odborníků ČVUT. Zde by bylo rozhodně vhodné uvést, odkud přesně tyto informace autorky čerpají.

Solutions journalism reportáže Mladých reportérů pro životní prostředí

V předchozí kapitole jste se seznámili s jednou reportáží, která vznikla v rámci programu Mladí reportéři pro životní prostředí. Nyní si máte možnost přečíst ještě dvě reportáže vytvořené v rámci našeho projektu psané v duchu solutions journalism.

Díky zanedbanému závlahovému systému vznikl ráj pro ohrožené druhy mokřadních ptáků

Kryštof Brouk, Beáta Parimuchová, Tereza Tlapáková, katedra Enviromentálních studií, Masarykova univerzita Brno

Po úzké pěšině se prodíráme houštím na břehu Staré Metuje. Úzkou hrbolatou pěšinku z jedné strany lemuje vodní strouha a z druhé ohradník. Protáhneme se pod poslední větví, která do pěšiny zasahuje a před námi se otevírá překvapivě rozlehlá travnatá pláň. Zdá se, že jsme se vrátili v čase, do doby, kdy přírodě nevládl člověk. Jsme přímo v srdci České republiky, kde se v Ptačím parku Josefovské louky podařilo znovuobnovit jedinečný ekosystém.

Vítr slabě šustí ve stéblech vysoké trávy a slunce se zrcadlí na hladině rozlehlých louží. V dálce vidíme nízká hnědá těla divokých koní. Jaro pomalu začíná a celé místo kypí životem. V houští na břehu mají drobní ptáci plno práce se stavbou hnízd a nad hladinou poletují vážky. Tůně se hemží pulci a čolky a ve vysoké trávě pečlivě skryté bekasiny pečují o své potomky.

Josefovské louky přitom vypadaly ještě před pár lety úplně jinak. Rozbáňené nivní louky skrývaly pouze starý závlahový systém z dob Rakouska-Uherska, který byl ve zdevastovaném stavu. „*Takové místo mělo potenciál, tak jsme se rozhodli ho využít. Ne ale pro zemědělské účely, spíš pro potřeby ptáků*“, vypráví vodohospodář Jiří Kult, který stál u zrodu tohoto projektu, díky kterému se na Josefovských loukách opět objevily původní mokřady, které dnes poskytují útočiště desítkám druhů mokřadních ptáků.

Tato velká travnatá plocha s dostatkem vody především skýtá obrovský potenciál podpořit rychle ubývajícím živočišným druhům žijícím v zemědělské krajině. „*Nejvíce je to*

vidět asi na ptácích“, podotýká Břenek Michálek, současný správce Ptačího parku Josefovské louky. „*Například populace čejky chocholaté za poslední desítky let poklesla o 70–80 %*.“ Mokřadní lokalita Josefovských luk se ukázala být pro záchranu nejdramatičtější ubývajících druhů ideální. Projektu se následně chopila Česká společnost ornitologická a v blízkém okolí se navíc brzy vytvořila skupina dobrovolníků, která byla ochotná na Josefovských loukách pracovat. O vzniku Ptačího parku bylo rozhodnuto v roce 2006.

Foto: zadní část areálu Ptačího parku, v pozadí je Slavkovský ptačník.
Zdroj: autor

Vodohospodáře Jiřího Kultra spolu s ornitologem Milošlavem Hromádkem napadlo využít louky v nivě řeky Metuje nejen kvůli starému zavlažovacímu systému, ale také proto, že tyto nivní louky byly vhodné k úpravám i díky své rozloze a dobré dostupnosti. Předcházela tomu

ale spousta práce. Stěžejní bylo vykoupit pozemky, mnohé z nich ale podléhaly církevním restitucím. Další byly, a některé stále jsou, v soukromém vlastnictví hospodářů. Odprodeje tedy trvaly mnohdy i přes 6 let a dodnes správa parku nevlastní celé vytyčené území. „Museli jsme získat povolení k využívání zavlažovacího systému od Státního pozemkového úřadu, vodohospodářské povolení k odběru vody ze Staré Metuje a také zapsat projekt do územního plánu obce, aby vše bylo oficiální,“ vzpomíná Kult na administrativní komplikace. „Všechno to trvalo strašně dlouho.“

Samotný systém zavlažovacích kanálů, hradítek a stavidel byl navíc velmi zanedbaný. Právě pod dohledem Jiřího Kulda začala jeho obnova. Nejprve bylo nutné některá koryta vyčistit, vytrhat kořeny a stavidla a hradítka kvůli manipulaci s vodou opravit.

Kromě vody mokřadní ptactvo, také hovorově ‚bahňáci‘, potřebuje volné prostranství s krátkým lučním porostem bez dřevin. Stěžejní bylo taky zredukovat dřeviny na louce, strhat drny a obnažit povrch, aby se vytvořilo bahniště.

Nejlepším způsobem, jak toho dosáhnout, je zavést na území pastvu velkých kopytníků. Správce parku Břeněk Michálek proto inicioval umístění stáda divokých koní na část luk. Získal je od organizace Česká krajina, která je sem přivezla z Exmooru ve Velké Británii. „Koně rozdupávají půdu, spásají traviny a zanechávají trus, čímž zvyšují druhovou rozmanitost, a navíc do naší krajiny historicky patří,“ říká Břeněk Michálek.

Foto: exmoorsští pony na pastvě. Zdroj: autor

Práci jako kácení nebo úpravy terénu už ale musel zvládnout člověk. Toho se ujali členové místní organizace Českého svazu ochránců přírody Jaro Jaroměř. Za práci byli odměňováni penězi z dotací, které ČSOP čerpala z různých úrovní státní správy. Téměř každoročně správa

Ptačího parku získává dotace z Ministerstva životního prostředí, z Krajského úřadu, či z Městského úřadu Jaroměře. Přesto však většina financí pochází od dárců z řad veřejnosti, případně z občasných projektů některých nadací. Dobrovolní dárci tak přispívají hlavně na výkup pozemků a chod rezervace, a to v řádech milionů. V současné době jsou Josefovské louky domovem pro neuvěřitelných 180 evidovaných druhů viděných či slyšených ptáků – tento počet se ale neustále zvyšuje. Jen samotní bahnáci mají velké zastoupení o počtu až 18 druhů. Kromě toho se sem vrátilo až na 30 druhů vázek, několik stovek druhů brouků a 35 druhů denních motýlů. Daří se zde i množství ohrožených obojživelníků, například skokanovi skřehotavému či čolкови velkému.

Ne pro všechny je ale Ptačí park jenom přínosem. Jedním z vlastníků pozemků, který by mohl k Ptačímu parku náležet, je pan František Šrámek, ten ho ale odmítá prodat – na pozemku hospodář a získává z něj seno. „Celkově se nám tady zhoršily podmínky, co se týče vlhkosti,“ prozrazuje pan Šrámek. „Oni tam nahánějí vodu pro ptactvo a obojživelníky, tudíž nám se pak na pozemku vlhkost hromadí a vznikají nám tu drobné močály.“ Se správou parku ale udržuje dobré vztahy, a i přes zhoršené podmínky o svůj pozemek pečuje rád.

Co tedy ale bylo klíčové pro úspěch na Josefovských loukách? „Základem všeho je mít zkušené lidi, kteří ví, jak na to. Důležité je mít zdroj vody, který ale nemusí pocházet ze zavlažovacího systému – těch je v České republice pouze několik. Stačí nějaký meandr v nivě blízké řeky. A pokud má být projekt zaměřený konkrétně na mokřadní ptáky, je nezbytné zredukovat dřeviny a zajistit pastvu,“ prozrazuje Břeněk Michálek.

Za celým projektem stojí ohromné množství píle, námahy a nejedna překážka. Výsledky tohoto několikaletého snažení jsou však opravdu úctyhodné. „Tento projekt znám jako příklad skutečně úspěšné ochranné aktivity – kromě biologické náplně je i příkladem dobré práce s veřejností a kvalitním fundraisingem,“ míní Zbyněk Ulčák, vyučující z katedry Environmentálních studií Masarykovy univerzity v Brně. A má pravdu – díky projektu a podpoře ze strany veřejnosti se dříve zcela zpustlý a nevyužívaný závlahový systém jakoby zázrakem stal součástí unikátního ekosystému, který nabízí útočiště nejen velkému množství živočichů, ale i člověku. Jeho kouzlo totiž nepochybně pronikne pod kůži každému, kdo se vydá onou hrbolitou pěšinou kolem břehu Staré Metuje vstříc rozlehlým Josefovským loukám.

Není všechno ohňostroj, co na nebi se třpytí. Pro novoroční oslavy existují alternativy

Marie Drahoňovská, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita Brno

Novoroční videomapping v Praze proměnil budovu Národního muzea v Tančící dům. Foto: archiv společnosti Art4promotion

Václavské náměstí se pomalu zaplňuje zvědavci, kteří se přišli podívat na netradiční oslavu Nového roku. Novoroční videomapping, který si Magistrát hlavního města Prahy pro Pražany připravil namísto již tradičního ohňostroje, vyvolal u konzervativního českého národa smíšené pocity. Skupinky lidí postávající před budovou Národního muzea, na které se bude show promítat, střídavě chválí a kritizují. Ať už jsou tu ale z jakéhokoliv důvodu, ve chvíli, kdy začne show, všichni umlknou. Budova Národního muzea jako by ožila. Štít, pilíře i samotné cihly se roztančí a budova rychle mění vzhled. Na chvíli se mění na Katedrálu svatého Víta, pak v Petřín a následně v pražské hlavní nádraží. Nakonec se rozvlní v bocích a namísto Národního muzea teď tisíce lidí stojí před Tančícím domem. Dramatická hudba doprovází diváky na cestě historií Prahy, přes současnost až k náhledu do budoucna.

O novoročním videomappingu, který nahradí tradiční ohňostroj, začal Magistrát hlavního města Prahy uvažovat už na začátku roku 2019. „Chceme ukázat, že se dá vstup do nového roku oslavit i bez výbuchů, dýmu a zraněných zvířat,“ odůvodňuje rozhodnutí primátor Zdeněk Hřib. Podle mluvčího magistrátu Víta Hofmana se vedení Prahy inspirovalo u ostatních světových metropolí. Videomapping v kombinaci se světelnou show namísto novoročního ohňostroje připravilo pro své obyvatele i Brno a kousek za hranicemi, například v sousedním Německu, vláda zase omezuje používání pyrotechniky mezi amatéry. Omezení pyrotechniky zavedlo i Holandsko nebo Irsko, kde smí petardy používat jen profesionálové. Ohňostroje jsou vzhledem ke znečištění ovzduší zcela zakázané ve více než 400 čínských městech, v Shanghai ohňostroj nahradila dronová show. Novoroční ohňostroj letos neuspořádalo ani hlavní město Austrálie Canberra, vzhledem k hrozbě požárů. Je ale pravda, že Praha je svým rozhodnutím novoroční ohňostroj pořádaný městem zcela nahradit videomappingem, unikátní. V jiných metropolích zatím videomapping většinou kombinují s ohňostrojem nebo jinými světelnými prvky.

Půlhodinka utrpení

Kromě znečištění ovzduší mají ohňostroje vliv i na zvířata, ať už se jedná o domácí mazlíčky, nebo ptactvo. Česká společnost ornitologická dlouhodobě upozorňuje na negativní vliv pyrotechniky na volně žijící ptáky. „Ptáci reagují na zvuk, světlo, ale pravděpodobně i na tlakovou vlnu, která při výbuchu petardy vznikne. Projevuje se to například zvýšením srdečního rytmu, úzkostí, strachem, únikem či panikou,“ vysvětluje Věra Sychrová z České společnosti ornitologické. Ohňostroje se konají v noci, kdy jsou ptáci zvláště zranitelní – ve tmě špatně vidí. O to hůř se orientují ve smogu, který petardy vytvářejí.

Utrpení, které ohňostroje přináší zvířatům, lze každoročně pozorovat i u vystrašených domácích mazlíčků. „Nejhorší je samozřejmě prasknutí petardy z bezprostřední blízkosti. Takto silný výbuch vnímají zvířata nejen jako nepříjemný a hrůzu nahánějící zvuk, ale působí jim i značnou bolest a dezorientaci, protože většina zvířat má mnohem citlivější sluch než lidé. Navíc když se praská na místě, kde se dosud zvíře cítilo bezpečně, například na vlastním dvorku či zahradě a v blízkém okolí domu, zvíře přichází o útočiště, prchá pryč a bojí se vrátit,“ vysvětluje veterinářka Hana Žertová, která se ve své praxi dlouhodobě zabývá vytvářením dobrého vztahu se psem. Podle Žertové je i půlhodinová projekce pro panikařícího psa a jeho nešťastné majitele nekonečná. Pes může v panice zdevastovat byt, ale také pokousat majitele, kteří se jej snaží uklidnit.

Město má jít příkladem

Videomapping byl prvním krokem pražského magistrátu, prostřednictvím něhož upozornil na problematiku používání zábavní pyrotechniky. V současné době hlavní město jedná o vyhlášce, která by omezovala i soukromé odpalování petard v metropoli. Odvážný krok Prahy inspiroval například magistrát Jihlavy, který se rozhodl jít v příštím roce podobným směrem. Namísto ohňostroje chtějí uspořádat videomapping, laserovou show, či jinou světelnou show.

Podle radní Jihlavy Silvie Čermákové ale nejde jen o novoroční ohňostroje. Ráda by přišla se způsobem, jak omezit používání pyrotechniky ve veřejném prostoru.

„Město musí jít příkladem. Není možné vydávat zakazující vyhlášky, a přitom jít cestou ohňostrojů,“ odůvodňuje Čermáková avizované zrušení městského novoročního ohňostroje. Mezi dalšími důvody zmiňuje statistiky hasičů, ale také utrpení zvířat. Zároveň podotýká, že nechce jít cestou zákazů. „Kriminalizovat nějakou činnost ještě neznamená, že se tím problém vyřeší, raději bychom postupovali formou pozitivní regulace,“ uvádí Čermáková. Dodává, že příkladem by například mohlo být zmapování dostupnosti pyrotechniky ve městě a případně i vydání vyhlášky, která by soukromé používání pyrotechniky omezovala.

O svých krocích chtějí obyvatelé Jihlavy informovat prostřednictvím zpravodaje Jihlavské noviny. „Chceme vědět, že jdeme s trendem, který je v zájmu obyvatel města. Je jasné, že je hodně lidí, kteří mají ohňostroj rádi. Zároveň si ale myslím, že stejně jako cirkusy, jsou i ohňostroje něčím, co postupně vezme čas,“ shrnuje situaci Čermáková.

Mapa: Používání pyrotechniky zatím v České republice omezují jen vyhlášky, vztahující se na konkrétní místa. Oranžové body na mapě vyznačují místa, kde je používání pyrotechniky zakázáno jen částečně. Červeně jsou pak označeny české národní parky, v nichž je odpalování petard zakázáno úplně. Zdroj: Marie Drahoňovská

Zda je horší jeden, avšak dlouhý ohňostroj organizovaný městem, nebo celovečerní odpalování petard amatéry, zatím není vědecky posouzené. „Obecně lze ale říct, že pro ptáky bude méně škodlivý jeden organizovaný ohňostroj, který trvá například půl hodiny. Když je ohňostroj jen na jednom místě, ptáci mohou odlétnout do bezpečí. Oproti tomu při celovečerním střílení petard amatéry se záblesky a rány ozývají ze všech stran a ptáci nemohou najít bezpečné místo,“ vyjadřuje své obavy Věra Sychrová z České společnosti ornitologické. Dodává, že pro ptáky je samozřejmě nejlepší žádný ohňostroj.

Infografika s podrobnostmi k omezením: Na některých místech v České republice už existují vyhlášky, které používání petard omezují, nebo zakazují úplně. O omezení používání pyrotechniky se snaží i města jako Brno a Zlín, uvažuje o něm i Kolín. Zdroj: Marie Drahoňovská

(Ne)nahraditelná podíváná

Zatímco veterináři i ornitologové opuštění od novoročních ohňostrojů vítají, u mnohých Pražanů se videomapping setkal s kritikou. První novoroční ohňostroj v České republice uspořádalo vedení města Prahy v roce 1999, lidé si na hlučnou světelnou oslavu zvykli a po 20 letech se z ní stala tradice. Dodavatelé novoročních ohňostrojů z minulých let se proto rozhodli uspořádat ohňostroj, a to i bez podpory pražského magistrátu. V čele s Janem Šaršounem založili spolek Ohňostroj pro Prahu s otevřeným účtem, na který mohli lidé posílat libovolnou částkou na tradiční novoroční podívánou. „Ohňostroj je pro mě nenahraditelný. Videomapping si dokážu představit jako oslavu něčeho méně důležitého, než je oslava Nového roku; například když se znovu otevře nějaká nově rekonstruovaná stará budova, nebo na Den dětí. S oslavou příchodu nového roku ale nemá videomapping nic společného,“ tvrdí Šaršoun.

Praha božská, nebo Praha budoucí?

Ohňostroj se tak nakonec na Nový rok uskutečnil na pražské Folimance. „Mám ohňostroje ráda, líbí se mi a jsou pro mě symbolem příchodu nového roku. Myslím, že jedno novoroční veselí na Nový rok nezpůsobí žádnou paseku na rozdíl od bitevního pole poslední den v roce,“ uvedla Pavla, návštěvnice novoročního ohňostroje na pražské Folimance. Spolu s kamarádem Michalem se po ohňostroji vydali rovnou na Václavské náměstí, aby ohňostroj porovnali s videomappingem. Shodují se, že letošní videomapping nenaplnil jejich očekávání. „Přijde mi, že poslední dobou už se videomappingem nazývá téměř jakékoliv promítání na budovu, která v tu chvíli slouží jen jako projekční plátno. Mapování té budovy a rozhýbání jejích prvků, vizuální práce s tím, jak ta budova vypadá, často chybí,“ naráží Pavla na letošní podobu videomappingu. Ta se skládala ze sedmi obrazů, mezi které patřily mimo tradiční rozhýbání budovy i obrázky dětí ze základních škol nebo animace mluvících zvířátek, které se radují z toho, že tentokrát se nemusí bát a mohou sledovat novoroční show spolu s lidmi.

Cílem bylo lidem ukázat, jak by mohla vypadat Praha budoucí. „Přišlo mi to hodně infantilní, špatně provedené, což může být způsobeno i tím, že organizátoři měli na přípravu málo času,“ míní Šaršoun. Zakázku pro přípravu novoročního videomappingu získala česká firma Art4Promotion totiž až v listopadu. Podle spolumatelky společnosti Lenky Střítecké ale stihli novoroční show připravit podle plánu a s výsledkem jsou spokojeni. „To, že se na videomapping mohou dívat i zvířata,

bylo samozřejmě symbolické a v nadsázce. Chtěli jsme tím dát najevo, že si uvědomujeme, že v Praze nežijeme sami. Brát ohledy na spoluobyvatele, ať už zvířata či lidi, považujeme za obyčejnou slušnost,” tvrdí Střítecká.

Kultura kultivuje

Videomapping má přitom na světě už mnohaletou tradici. První společnost, která s touto show přišla, byla skupina evropských umělců se sídlem v Belgii, tvořících pod názvem AntiVJ v roce 2006. Stěžejní myšlenkou videomappingu je využití budovy pro vytvoření vizuální show. Umělci si pohrávají s již existujícími prvky domu – s dveřmi, okny, pilíři, štíty, střechou, které pomocí světla a techniky přivedou v rytmu hudby k pohybu.

Zatímco první videa vznikala na fasádách rodinných domů, dnes už podobnou show spatříme nejčastěji na kostelech, jejichž početné architektonické prvky dávají umělcům prostor ke kreativě. Volba správné budovy, na které se bude videomapping promítat, je velmi důležitým aspektem úspěšné show. *„Na velikosti nezáleží, ale je potřeba vyvarovat se asymetrickým budovám nebo velkým skleněným plochám. „Například projekce na tančící dům, to je science fiction,” směje se Střítecká.* Promítaný obraz se totiž od skla neodrazí, nýbrž projde skrz. Je proto potřeba okna zezadu zatemňovat. Při přípravě videomappingu je také nutné nejprve vytvořit 3D model, kopírující reálné proporce budovy. Na základě modelu pak umělci vytvoří samotnou projekci. *„Na přípravu videomappingu před oficiálním promítáním je potřeba minimálně jedna celá noc, kdy model opět instalujeme na skutečnou budovu. To se nedá dělat přes den, jelikož bychom přes denní světlo nic neviděli,” vysvětluje Střítecká.*

Novoroční videomapping oceňuje ředitel pražské světelné show Signal Festivalu Martin Pošta. *„Když jsme začali v roce 2013 organizovat v ulicích Prahy Signal Festival, museli jsme lidem vysvětlovat, co videomapping vlastně je. Mám radost, že o šest let později je součástí novoročních oslav a lidé už dávno vědí, na co se jdou dívat,”* raduje se Pošta. Přiznává, že najít vhodné místo pro videomapping je pro ně při přípravě Signal Festivalu často náročné. *„Nejde jen o budovu, ale také o různá povolení, dostatečný prostor před stavbou a bezpečnost lidí, kteří se na videomapping dívají. Omezení dopravy v místě akce je také nutností,”* popisuje možné komplikace Pošta. Zároveň oceňuje letošní organizátory a přiznává, že v případě, kdy by pražský magistrát o světelné show uvažoval i v příštích letech, nejspíše by se do soutěže o zakázku také přihlásili. *„Líbí se mi myšlenka, že se každý rok může objevit někdo jiný a uchopit videomapping umělecky úplně jinak,”* dodává.

Podle Střítecké jde u videomappingu především o umění vyprávět příběh, dostat do show emoce, momenty překvapení a wow efekt. Diváci si mohou v několika minutách prohlédnout například proces výstavby budovy, její historii, současnost i imaginární budoucnost, nebo nahlédnou do systémů, které běžně neuvidí. Jako kdyby si nasadili rentgenové brýle a rázem mohli vidět například systém vodovodního potrubí a v něm pulzující vodu, nebo rozvod elektřiny v dané budově. Vytvořit desetiminutovou projekci většinou trvá minimálně měsíc a půl. *„Je to technologicky, časově i kreativně náročná disciplína. Tým potřebuje výkonné počítače, specializovaný software, ty nejlepší projektory. Nejde však jen o techniku. Hraje roli také umělec a jeho vymyšlený koncept, kreativita a zkušenosti. Výsledek však stojí za to. Je to kulturní zážitek, který předává sdělení, a kultura kultivuje,”* usmívá se Pošta.

Cena až na prvním místě? Komu platíme za novoroční show

Po zhlédnutí ohňostroje a následně i videomappingu odchází Pavla s Michalem do hospody, kde si o obou show ještě dlouho povídají. Zdá se, že pro Michala zvířel videomapping. *„Jde do něj přidat něco nového, zajímavého, je tam větší prostor pro kreativitu. U ohňostrojů to jsou pořád jen petardy a hudba, víc toho udělat nejde,”* argumentuje. Téma novoročního ohňostroje bylo Praha božská a cílem bylo uctít všechny zesnulé v minulém roce, především pak umělce Karla Gotta či Daniela Nekonečného. Podle Michala bylo ale toto téma nešťastně zvolené, chybělo mu v něm smysluplné poselství. *„Bylo to smutné. Slyšel jsem, že jindy bývaly v Praze i dobré novoroční ohňostroje, ale tentokrát jen pustili tři nebo čtyři písničky od Karla Gotta a do toho pouštěli rachejtla,”* míní Michal. Podle Šaršouna však velkou roli hrál i omezený rozpočet. Od svých příznivců vybrali okolo 250 tisíc, což je v porovnání s předchozími ročníky asi sedmina potřebné sumy.

Výhodou videomappingu je skutečnost, že světelnou show je na rozdíl od videomappingu možné opakovat, díky čemuž se rozmělní počet diváků, kteří ji sledují v jeden čas. Novoroční videomapping magistrát promítal ve třech časech, v hodinových intervalech od 18:15, díky čemuž se také snížily pomyslné náklady na jednu projekci. I techniku potřebnou k vytvoření videomappingu využívají tvůrci opakovaně, a tak nevzniká zbytečný odpad, jako je tomu právě u petard. Peníze vynaložené na videomapping jsou navíc odměnou pro místní umělce, a nikoliv pro producenty petard v Číně, kde se vyrábí většina světové pyrotechniky. Není proto divu, že lokálnost produkce ovlivnila i cenu světelné show. Letošní novoroční videomapping stál necelé dva miliony. To je zhruba o 200 tisíc více, než kolik stál

poslední novoroční ohňostroj. „Podle mě ale výsledek neodpovídal ceně. Z loňského novoročního ohňostroje, který byl velmi vkusně kombinovaný s krásnou hudbou, jsem odcházela s pocity hrlosti na Prahu, Republiku... tohle ve mně letošní videomapping, ale ani ohňostroj, nevyvolal,“ tvrdí Pavla.

Její slova potvrzuje i specialista na moderní audiovizuální technologie a majitel firmy Spectrum Production David Zaorálek. „Co se týče uměleckého dojmu, Praha už hostila i lepší světelné show, než byl letošní novoroční videomapping,“ uznává. Tvůrci z organizace Spectrum Production zajišťovali novoroční videomapping v Brně, který byl propojený i se světelnou show. Kombinaci videomappingu s dalšími digitálními technologiemi David Zaorálek upřednostňuje, i když uznává, že s jejich použitím může růst i cena. Ta byla podle něj u novoročního videomappingu vzhledem k požadavkům města na hranici pokrytí nákladů. K vytvoření kvalitního videomappingu je podle něj potřeba především dostatek času, ale i zkušeností. „Města si musí uvědomit, že plánovat světelnou show na Silvestra trvá minimálně tři čtvrtě roku, někdy i několik let, pokud chtějí něco jedinečného,“ apeluje na případné další zájemce o jinou světelnou show, než je ohňostroj.

Důležité je poselství

Podle Davida Zaorálka mohl Magistrát města Prahy k příležitosti oslavy Nového roku investovat i do něčeho velkolepějšího, jako je například dronová show, a to i za cenu vyšších nákladů. Může se také zdát, že promítat videomapping za jeden večer hned třikrát po sobě narušuje unikátnost okamžiku, kterým oslava Nového roku je. Podle mě to ale má i něco do sebe. Lidé se na sebe nemačkají, stánkaři prodávají svačák a punč a všichni se radují, že fronty tentokrát nejsou moc dlouhé a mohou se bez problémů občerstvit a zahřát. Řekla bych, že atmosféra na Václaváku je výjimečná. „Óóó, to je krásné,“ ozývají se ze skupinek postávajících lidí vlny radosti, když se zrovna někomu určitý kousek projekce líbil víc. Ke konci projekce budovu Národního divadla zaplní barevné tančící postavičky, které se postupně seskupí do nápisu: „MY, PRAHA“ a diváci pořadatele odmění jásotem a hlasitým potleskem. „Pokud se na celou situaci dívám pohledem, že město dává svým obyvatelům příklad, jak slavit příchod Nového roku bez ohňostroje, pak se mi to jako myšlenka přeci jen líbí,“ utrousí na závěr Pavla.

Návštěvníci novoročního videomappingu zaplnili Václavské náměstí v Praze. Foto: archiv společnosti Art4promotion

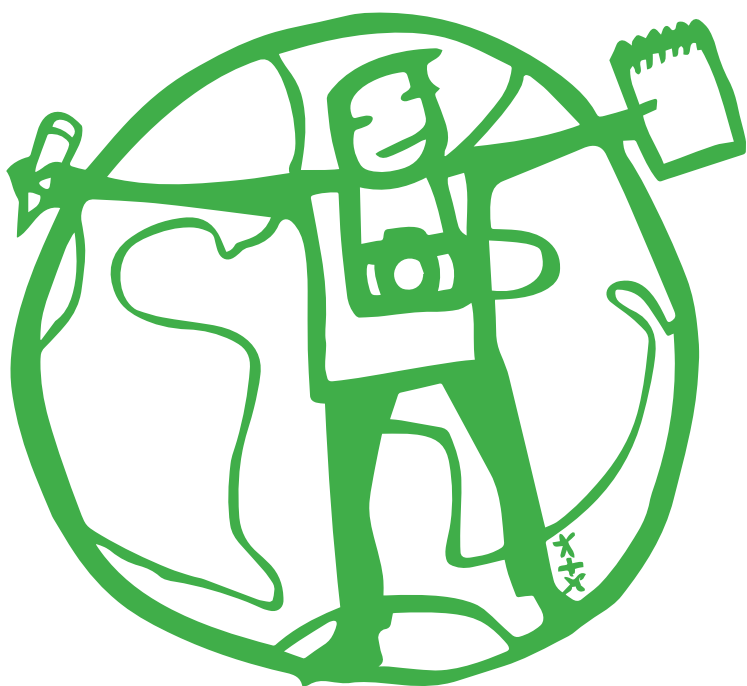
Další zdroje a inspirace, ukázky

Stránky o solutions journalism: <http://toleducation.org/solutions-journalism/cs/co-je-sj/>

Základní manuál Solutions journalism i v českém jazyce:

<https://learninglab.solutionsjournalism.org/cs/courses/basic-toolkit/introduction/welcome>

Databáze solutions journalism článků z celého světa: <https://storytracker.solutionsjournalism.org/>

Vydalo:

TEREZA, vzdělávací centrum, z.ú., 2020

www.terezanet.cz

Autorka a editorka: Zuzana Jakobová

Odborná korektura: Lucie Černá

Jazyková korektura: Anna Neoralová

Grafická úprava: Zora Mazáčová

Tato publikace vznikla díky finanční podpoře US Embassy Prague.

Publikace nemusí vyjadřovat stanovisko podporovatele.

